Milstein, Morris.
Merdershe letsones:
dramatisher etyud in eyn bild.
In: Dramatishe shriftn.
New York, 1934-1951. Vol. 2.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET

YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005- 1903.11

Milstein, Morris, 1885-
Merdershe letsones: dramatisher etyud in eyn bild.
In: Dramatishe shriftn / Moris Milshteyn.
New York: Farlag Kesef Verzahav, 1934-1951.
2 v. ; 20 cm.
Vol. 2. Pp. 47-55.

1. Yiddish drama.--lcsh
I. United States-New York-New York

ID : NXYH01-B2309 CC: 9114 DCF: [HBR]
CALL #: /3735

Reduction ratio X 10.0

מערדערשע לצנות

(דראַמאַטישער עטיוד אין איין בילד)

1918

פערזאָנען:

שטאָלצמאַן.

זעליג.

פוזנער.

(אַ שמאָל, לייַנגליך צימערל. די גרינע פאַרב, וואָס אויף די ווענט, שוין קוים צו מערקן. ערטערווייז שטאַרק אָפּגעליש־טשעט. די פּאָדלאָגע — שמוציק, אָפּגעריבן. בלויז דאָ, דאָרט איז זיך משער צו זיין אַז זי איז אַמאָל געווען רויט געפאַרבט. רעכטס, אַן אַלט, אָפּגעקראָכן ווייס בעטל, מיט אַ קויטיק בעט־געוואַנט. אין ווינקל, ביים איינציקן פענצטער, וואָס קוקט צו דער גאַס, שטייט אין איין זייט אַ פאַרשטויבט בענקל און אין דער צווייטער זייט— אַ קאַמאָד, מיט אַ פאַרפלעקטן, פאַר־פראָשעטן שפּיגל. אויף דער קאַמאָד ליגן: צוויי מאַנדאַלינעס, ביכער, נאָטן, פּאַפּירן, קאָנווערטן; הענטשקעס, האַלדזטוכער, פּאָדים; אַ גאָל-מעסער, אַ טשאַשקע פאַר זייף, אַ זייף-בערשטל... לעבן דער קאַמאָדע, אין דער ליינג, אַנטקעגן בעט, שטייט אַן אַלטער קאַסטן. אויפן קאַסטן — אַ גאַז-אייוועלע און עטוואָס אָפּגעטראָטן פון קאַסטן, שטייט אַ קליין טישל. אַזוי אַז צווישן בעט און טישל בלייבט זייער אַ שמאָלער דורכגאַנג... פון דרויסן הערט זיך כסדר דאָס גרילצן פון טראַמוואַיס, לופט-צוגן און אויטאָמאָבילן. פון הינטערגרונט קוקן אַריין אַפּאָר פענצטער פון אַ רויטער, דריי־שטאָקיגער בילדינג, מיט אַ שטיק שוואַרץ־פאַרוואָלקנטן הימל. אויף די שויבן שלאָגט אָן אויפהער אַ רעגן. — אַ קאַלטער האַרבסטי־קער רעגן. פּאַוזע).

שטאָלצמאַן: (קומט. זיין גרויליכע הוט, מיט דער צעקראָ־כענער גרינבליכער פּאַלטאָ, מיט זיין גאַנצער הלבשה איז דורכגעווייקט פונים רעגן, אַז ממש עס רינט פון אים. אין די שיך — ווי זשאַבעס וואָלטן דאָרט געקוואַקעט. זיין יעדער טריט ווערט באַגלייט מיט דער „קוואַק-מוזיק" פון די שיך... טרעט אַריין ניט־וואַגנדיק. דאָס פּנים פאַרצויגן מיט פאַרדראָס און צאָרן. בלייבט שטיין פאַר אַ צייט ביים אַריינגאַנג. קוקט אויף זיך און אויפן אַרומיגן מיט דער העכסטער פאַראַכטונג. פּאַוזע. מאַרשירט הין-און-צוריק. שטעלט זיך אָפּ ביים פענצטער. טרעט צו צולעצט צום שפּיגל, קוקט — ווי ער וואָלט זיך ניט דערקאָנט... פאַרגלייכט זיך מיטן געשטאַלט, וואָס אין שפּיגל. שטייט אַ רגע, צוויי; פיבערט פון קעלט און נעץ... נאָך אַ לאַנגן נאָכדיינקען, דורך אַ ציטערדיקער שטימע, מיט די בליקן שאַרף אָו־

געשטעלט אויפן שפיגל) ווער איז דאָס?.. (כמעט ווי צוטומלט, און דורך העכסטער שטוינונג) ווען זע איך דאָס?.. ווער זאָל דאָס זיין?.. איך?.. בין איך דאָס?.. (טרעט אָפּ, מאַרשירט אַרום; פאַרקוקט ווידער אין שפּיגל אַריין פול מיט סאַרקאַזם) כאַ־כאַ־כאַ... (שטעלט זיך ווידער אָפּ, דורך אַיינעסנדיקע אויגן) און דאָס איז אַ מענטש! דער קיניג פון דער וועלט... דער וואָס וויל באַזיגן די נאַטור, דאָס לעבן, דער — כאַ־כאַ־כאַ־כאַ... און אָט דאָס, אָט די אויסגע-ווייקטע פּיג, אָט די אויסגעשמיסענע הון בין — איך? — איך?.. זאָל דאָס טאַקע זיין דער וואָס אין שפּיגל, דער זעלביקער וואָס איך רוף — איך?.. איז אָט דאָס די איינציקע בילד, וואָס איך האָב גע-קאָנט מיט זיך שאַפן פאַר דער צייט פון מיין ביז־איצטיקן לעבן? איז דאָס די אָפּשפּיגלונג פון איינעם, וועלכער האָט קיינמאָל ניט גערויבט די רו אַפילו פון קיין פליג? אָ, דו פאַרדאַמטע בילד — די בילד פון מאַטערניש און נויט!.. איך שטעל זיך נאָר פאָר: וואָס וואָלט איך ניט געטאָן ווען איך טרעף זיך אָן אין לעבן מיט אַזעלכן ווי איך זע איצט פאַר זיך אין שפּיגל! כ'וואָלט זיך דאָך פאַר אים גערן מקריב געווען, אַבי אַרונטערצורייסן פון אים אַזאַ חוזק־דעק און אויב נויטיק אים איינגאַנצן באַפרייט דערפון אויס מיטלייד. און — און וואָס טו איך מיט זיך אַליין? גאָרניט! גאָרניט! אַנשטאָט אַרונטערצושינדן פון זיך די קליידער פון דערנידערונג און מאַכן אַ סוף צו אַזאַ אָפּשפּיגלונג פון געמיינהייט און אַכזריות, שטיי איך און קוויק זיך מיט מיינע שטיקנ־דיקע טרערן און אַנשטאָט שפּייז רייס איך שטיקער פון מיין אייגן האַרץ... און דאָס וואוינונג — וואָס פאַר וואוינונג! דער ערגסטער פאַרברעכער וואָלט מיט זיין לעבן באַצאָלט אַבי זיך אַרויסצורייסן פון אַזאַ געפענגעניש... אַך, די פאָדערנדיקע פרייז פון לעבן — ווי ברוטאַל און פאַרדאָרבן!.. (מאַרשירט אַרום אויפגערעגט. פּאַוזע).

פּוזנער: (הויך, גראָב־בייכיק און מיט אַ פּאָר פייכטע גלאָ-ציקע אויגן. ד יהאָר פון קאָפּ אינגאַנצן אַרונטערגעשוירן. קומט אַריין אָן דער הוט און ראָק; חוצפּהדיק, עטוואָס אונטערשטאַמלענדיק). הם, אַ־איך וויל ג־געלט! נ־נאָך ניט צייט!

שטאָלצמאַן: (צוריקגעהאַלטן) אַלזאָ מיסטער פּוזנער, איר'ט מיר מוזן צו־וואַרטן... איך אַרבעט איצט ניט... און — אין

גלויבט מיר, ווי נאָר איך וועל קריגן אַ באַשעפטיקונג, וועט איר גלייך קריגן באַצאָלט.

פּוזנער: וואָס? ווו־ווען וועט עס זיין?

שטאָלצמאַן: אַזוי שנעל ווי איך קריג נאָר אַרבעט — וואָס עס זאָל ניט זיין...

פּוזנער: ווו־ווייניק אַרבעט פּ־פאַראַן? נאָר ווו־וואָס גייט'ס מיך אָן, איך... איך ד־אַרף האָבן געלט און — — דעצאָל!.. איך ד־אַרף אויך צ־צאָלן רענט.

שטאָלצמאַן: יאָ, אמת, אָבער איך בעט אייך, מיסטער פּוז-נער, וואַרט מיר צו. גלויבט מיר, איך בין זיך היינט אָנגעגאַנגען אַ גאַנצן טאָג פון פינף אַזייגער אינדערפרי ביז איצט, אַז מיינע פיס זע-נען מיר שוין געשוואָלן, און — אַזוי ווי, פון'ם שטיין... דאָרט דאַרף מען זיין אַ בירגער, און ערגעץ אַנדערש אויב איר זענט אַ איד זענט איר פּסול, און...

פּוזנער: אַ, ווו־וואָס דערציילט איר מיר מ־מעשיות! איך — איך ד־אַרף דאָס ניט וויסן. איך וויל געלט! און ווען ניט, היינג איך שוין אַרויס אַ טו־טו־לעט און פאַרדינג די רום אַ צווייטן... (אָפּ צו דער טיר, אויף אַוועקצוגיין).

שטאָלצמאַן: (נאָך אים נאָך, אויפגעבראַזט) וואָס־זשע, מיסטער פּ—פּוז! (אָנגרייפנדיק דעם לעצטן פאַרן אַקסל) דיינקסט מיך אַרויסצוואַרפן אין גאַס אַרויס!

פּוזנער: נו וואָס דען מיינסטו, כ'וועל ק־קוקן אויף דיר!

שטאָלצמאַן: אָ, ניין, מיסטער פּוז! גיכער וועל איך דיק אַריינוואַרפן אין קבר אַריין, איידער דו מיך אין גאַס אַרויס! (מיט די הענט פעסט אַרום פּוזנערס האַלדז) פאַראַזיט!..

פּוזנער: (פאַרשטיקט) העלפט!.. העלפט!... הע—הע...

זעליג: (לויפט אַריין האַסטיק; צוטומלט) שטאָלצמאַן!.. (באַפרייט פּוזנערן).

פּוזנער: (שנעל אָפּ — דראָענדיק).

שטאָלצמאַן: (שפּאַנט אַרום אויפגעבראַזט. פּאַוזע).

זעליג: וואָס איז דאָ פאָרגעקומען? ביזט אַרונטער פון זינען... האָסט דאָך אים שיר ניט דערוואָרגן...

שטאָלצמאַן: (דורך פאַרקריצטע ציין) אָט אַזוי וועל איך

פון איצט אָן „באַגריסן" דאָס אַרומיגע! מיט מאַכט און פוסט אַלצ-דינג אָפּראַמען פון מיין וועג!

זעליג: און ווען דאָס אַרומיגע וועט זיין שטאַרקער פאַר דיין פויסט?

שטאָלצמאַן: דאַן — דאַן זאָל דאָס מיך אָפּראַמען. און דאָס ערשטע וועל איך וויסן, אַז איך בין אַמווייניקסטן ניט קיין וואָרים, וואָס ווערט צעריבן פון יעדן נישטיקן פאַרבייגייער.

זעליג: אָבער וואָס איז היינט מיט דיר מער ווי תמיד? וואָס האָט געשען?

שטאָלצמאַן: געשען? געשען האָט גאָרניט. גאָרניט... דאָס איז... (טרעט צו צום שפּיגל) קום אַהער זעליג, וועל איך דיר געבן אַ קלאָרן ענטפער.

זעליג: (טרעט צו).

שטאָלצמאַן: קוק אַהער, מיין פריינט, און זאָג מיר: וואָס באַדייט אָט די בילד אין שפּיגל? איך צווייפל און קאָן זיך ניט פאָר-שטעלן אַז איך זאָל דאָס זיין דער אָריגינאַל דערפון. בין איך דאָס ווירקליך דער, אויף וועמענס באַקן עס האָבן זיך געשפּילט די פאַרבן פון אומשולד און גבורה? זענען דאָס די אויגן, וועלכע האָבן גע-שפּריצט מיט אַ געטליכן פייער? און מיין שטימע — איז דאָס שטימע, וועלכע פלייג אַזוי קלינגען מיט פרייד און געלעכטער? ענט-פער מיר, זעליג, וואָרום שווייגסטו?

זעליג: מיין פריינט, מיט דיינע רויטע באַקן, פלאַמענדיקע אויגן און קלינגענדיקער שטימע האָסטו באַצאָלט דעם מס פאַר דיין עקזיסטענץ. דאָס איז די פאָדערנדיקע פרייז. יעדער איינער באַצאָלט מיט עפּעס. ווילסטו זיין אַן אויסנאַם?

שטאָלצמאַן: וואָס? יעדער איינער צאָלט? ניין! צאָלן הייסט זיין באַוואוסטזיניג און זיין באַוואוסטזיניג מיינט צו האַנדלען לויטן אייגענעם פרייען ווילן. אָבער אין דעם פאַל איז דאָס ניט אַזוי. דאָ איז דאָס עפּעס אַן אויסגערעכנטער רויב, אַן עקספּלואַטאַציע און נאָכמער — אַ חוזק! אַ מער'דערשער לצנות! אַ לצנות פּונקט ווי דער גאַנצער קיום העולם. קיין זאַך הייגנט ניט אָפּ אין עמיצנס אינדיווי-דועלן ווילן און אַלצדינג איז ניט מער ווי אַן אויסדרוק פון אַן אומ-דירעקטער צוואַנג. יאָ, זעליג, איך האָב מורא אויב אפילו דו ביזט אויך

ניט קיין טייל פון יענעם מערדערשן חוזק, געשאַפן און צוגעשטעלט געוואָרן צו מיר אַלס אַ שומר מיך אָפּצוהאַלטן פון מיינע פרייע מעשׂים און דאָס ערשטע צו נעמען נקמה.

זעליג: נקמה? פון וועמען?

שטאָלצמאַן: (פאַרשווייגט אַ רגע, זעצט פאָר) יאָ, זעליג, איך וועל ניט גאַראַנטירן פאַר זיך, ווען דער געוויטער פון פאַרפאָלגונג וועט איבערפילן די מאָס פון מיינע ליידן. בעסער לאָז מיך אַליין, איידער דאָס פייער פון מיין ראַכע צעפלאַקערט זיך. היט זיך אַז די פלאַמען פון נקמה זאָלן דיך אויך ניט פאַרברענען.

זעליג: ניין, שטאָלצמאַן! פאַרלאָזן דיך? דאָס וועל איך ניט טאָן, מיר זענען ביידע פון קינדווייז אָן צוזאַמען געוואַקסן, און... וואָס בין איך אָן דיר?

שטאָלצמאַן: עט, נאַרישקייטן! מיר זענען ביידע צוויי באַ-זונדערע וועלטן.

זעליג: אָבער ניט ווען מיר זענען צוזאַמען. צוזאַמען זענען מיר אַמווייניקסטן עפּעס. נאָר באַזונדער זענען מיר פאַר זיכער ביידע גאָרניט.

שטאָלצמאַן: ניין, זעליג, ניין! איך ווייס די אַלע קונצן פון דער נידערטרעכטיקער שפּיל, וועלכע רופט זיך „לעבן" און וועל באַ-צאָלן צוריק מיט דער זעלבער מטבע.

זעליג: וואָס מיינסטו?

שטאָלצמאַן: צאָלן צוריק מיט — מיט מערדערשער לצנות!

זעליג: כאַ־כאַ-כאַ... דו?

שטאָלצמאַן: יאָ, איך!

זעליג: אַ, דו וועסט דאָס ניט טאָן.

שטאָלצמאַן: אָ, איך וועל דאָס יאָ טאָן! בין איך ניט באַרעכטיקט דערויף?

זעליג: וועגן דעם וועל איך מיט דיר ניט אַרגומענטירן. אָבער זאָג מיר, וועסטו קאָנען פאַרליידן די שמערצן וואָס איך וואָלט געליטן דורך דיינע אכזריות?

שטאָלצמאַן: (פאַרשווייגט...) אָט דאָס הייסט צו ווערן ברוטאַל געשלאָגן און ניט קאָנען דערלאַנגען צוריק... מערדערשע לצנות — כאַ־כאַ-כאַ־כאַ!..

פאָרהאַנג